

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه
- تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملاً رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نام درس: جغرافیای اقتصادی ایران (۱) کشاورزی و دامپروری
حدود ۲ واحد درسی - نظری

منبع درس: جغرافیای اقتصادی ایران (۱) کشاورزی

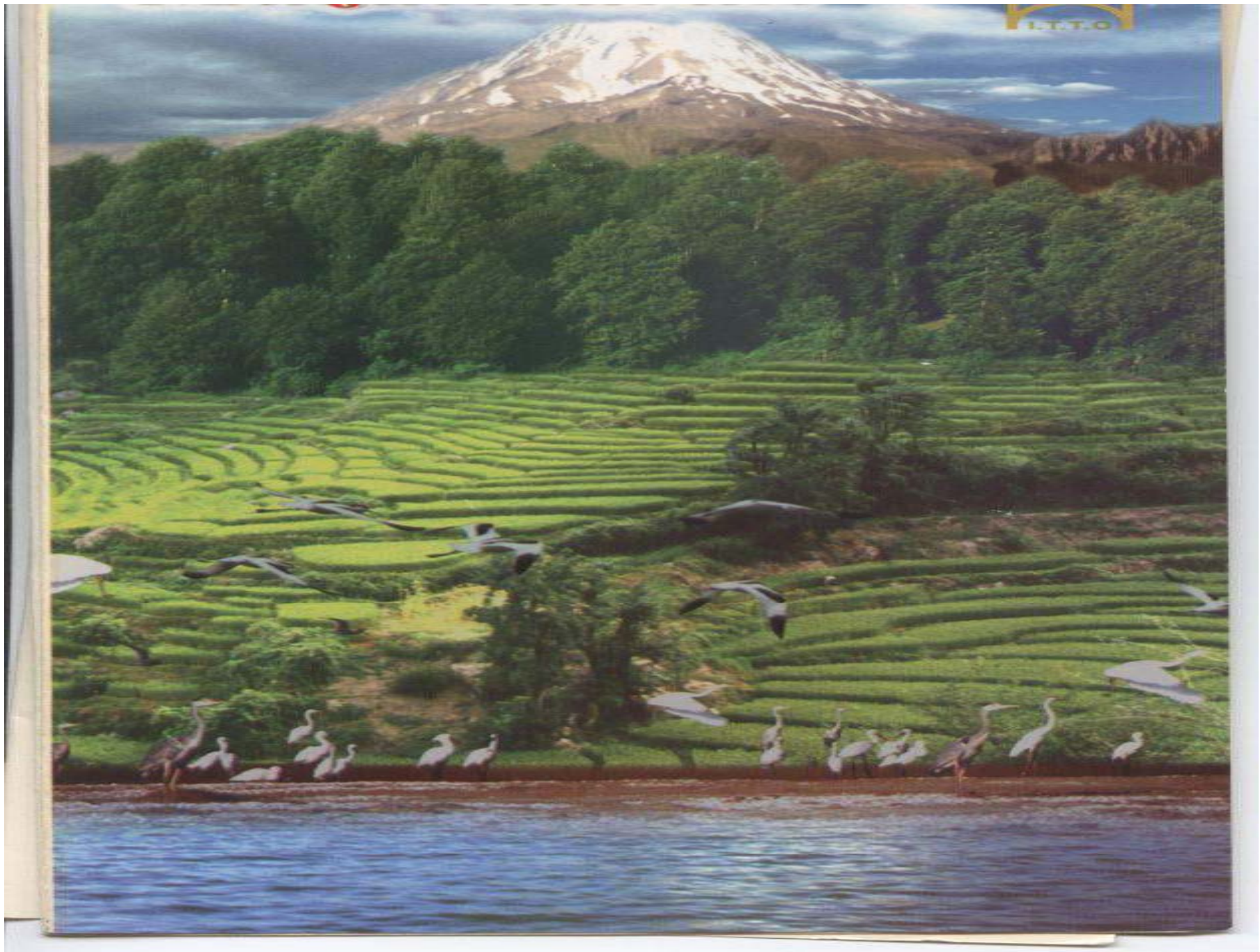
مؤلف: عبدالرضا فرجی

انتشارات و چاپ: دانشگاه پیام نور

تهیه کننده اسلاید POWER POINT

جمعلی طهماسبی پاشا

عضو هیات علمی دانشگاه

فهرست

فصل اول (اهمیت و جایگاه جغرافیای اقتصادی ایران
(با تاکید بر بخش کشاورزی)

فصل دوم) ویژگیها و توانها محیط طبیعی ایران از
نقطه نظر جغرافیایی اقتصادی

فصل سوم) بررسی ساختار اقتصادی جمعیت ایران در
بخش کشاورزی

فصل چهارم) منابع طبیعی (آب ، دریا و دریاچه ، خاک،
جنگل و مرتع) ایران

فصل پنجم) جغرافیای کشاورزی (زراعت ، باغداری؛
دامداری، پرورش زنبور عسل و...) ایران

فصل ششم) بررسی سیاستهای اعمال شده (قبل و بعد
از انقلاب) در بخش کشاورزی ایران

فصل هفتم) آینده بخش کشاورزی ایران (تنگناها و
مشکلات ، راه حلها و راهکارهای پیشنهادی)

الف) تولید محصولات کشاورزی

ب) عرضه محصولات کشاورزی

علم اقتصاد جغرافیای اقتصادی و تقسیمات آن در ایران :

-اقتصاد شالوده و وسیله ای که بشر آن را برای تامین نیازمندیهای خود در یک ناحیه بوجود آورده و غرض از فعالیت‌های اقتصادی، هر نوع فعالیتی که موجب ازدیاد ثروت در کشوری شده و در نتیجه از آن رفاه و آسایش برای مردم آن کشور فراهم شود.

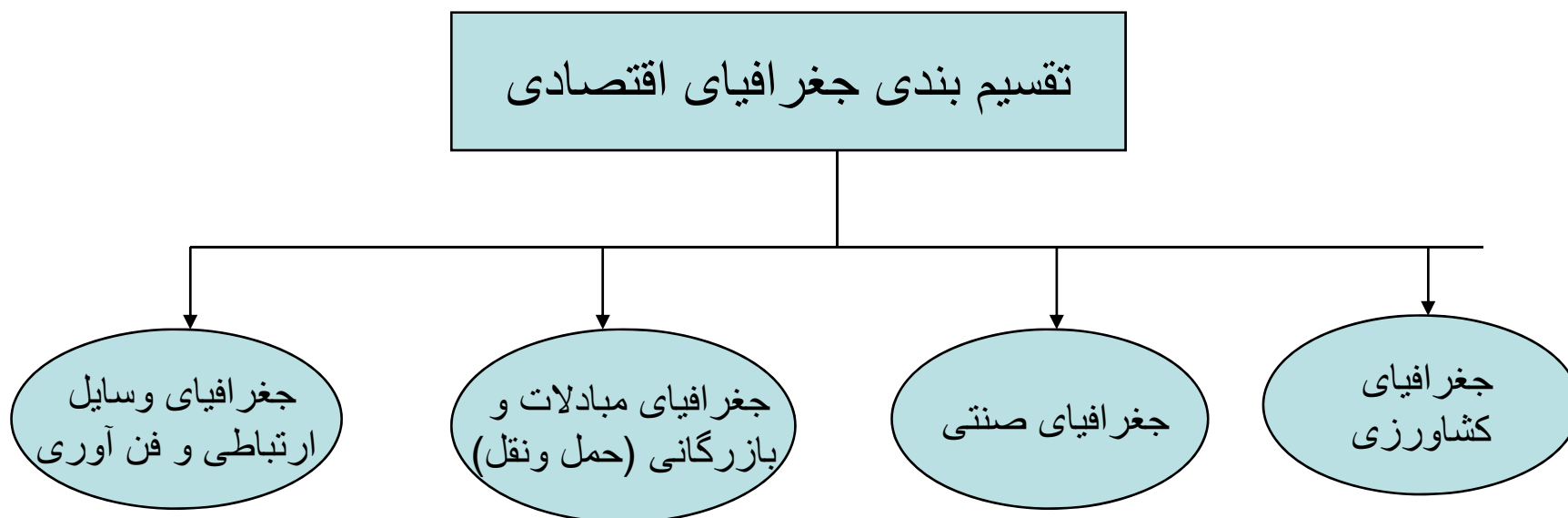
- علم اقتصاد به بررسی کوشش و تلاش
انسان در خصوص شیوه های تولید، مصرف،
چگونگی روابط پدیده های اقتصادی، فلسفه
وتئوری های این علم می پردازد.

- جغرافیای اقتصادی شاخه ای از علم جغرافیای
انسانی (اجتماعی) بوده که از تولید، توزیع
(مبادله یا داد و ستد) و مصرف فرآورده های مختلف
بحث می کند.

- جغرافیای اقتصادی ما را از نتیجه تلاشها و کوششهای انسان در مورد تولید، مصرف و توزیع (مبادله یا دادوستد) ثروت در مناطق مختلف جهان آگاه می سازد .

- جغرافیای اقتصادی کتاب مشاهدات وملاحظات (در خصوص آب وهوا، منابع آب ، خاک وتاثیر آن بر محصولات کشاورزی، جنگل ومرتع، معادن تولیدات صنعتی، راهها و بنادر، حمل و نقل، و دخالتهای انسان در طبیعت و...) است.

- دخالت دولتها و تصمیمات آنها از عوامل اصلی تغییرات اقتصادی و اجتماعی و بویژه بر میزان تولیدات و سطح اشتغال و چگونگی بهره‌وری از زمین و منابع طبیعی تاثیر زیادی دارد.

اهداف این درس:

دانشجویان ضمن آشنایی با جغرافیای اقتصادی (کشاورزی) و قلمرو این علم، از توان و ظرفیت ویژگیهای طبیعی و انسانی و منابع موجود کشور اطلاع نموده و در نتیجه با وضعیت منطقه ای و اقلیمی ایران، منابع آب، خاکها، جنگل و مرتع و نیز از کم و کیف جغرافیای کشاورزی کشور همچون انواع تولید و مراکز عمده کشاورزی و... مطلع می گردند.

ویژگیهای طبیعی سرزمین ایران در ارتباط با جغرافیای کشاورزی

سرزمین ایران کشوری با مساحت ۱۹۵/۶۴۸/۱ کیلومتر مربع و قسمت وسیعی از فلات ایران و در جنوبغربی قاره آسیا و به فاصله ۲۵ درجه عرض جغرافیایی از خط استوا و در نیمکره شمالی کره زمین قرار گرفته است.

از دیدگاه جغرافیای اقتصادی (کشاورزی) و درک بهتر، سرزمین ایران را از نظر ناهمواری ها به دو ناحیه کوهستانی (ارتفاعات) و سرزمینهای هموار (پست) مورد بررسی قرار می گیرد.

اقیانوس هند

نواحی کوهستانی ایران و ارتباط آن با اقتصاد کشاورزی:

- نیمی از سرزمین کشورمان را کوهستانی دربر گرفته ، رشته کوههای البرز و زاگرس و ارتفاعات منفرد داخلی که هر یک در تهیه آب و آبادانی نقش بسزایی دارند.

- موازی بودن به یکدیگر اکثر کوههای ایران سبب مشکلاتی را در امر راه ارتباطی همچون چالوس و هراز دربر خواهد داشت .

- دیواره کوهستانی ایران دوگونه آب و هوای متمایز را بوجود آورده ، یکی آب و هوای منطقه درونی که بیشتر آن سرد و خشک ، و دیگری منطقه برونری یا کناره که از نوع آب و هوای معتدل و پر آب و نمناک است .

-کوههای کرانه ای موجب برخورد ابرهای بارانزا و بادهای نمناکی از اقیانوس اطلس و دریای مدیترانه و دریای خزر به سوی داخل ایران شده و پس از سرد شدن و تبدیل به باران و برف شده و به زمین آب برسانند و جنگلها و چراگاههای شمالی و غربی و جنوبغربی ایران را بوجود آورند .

-همین کوههای سرحدی مانع ورود ابرها و بادهای نمناک به فلات مرکزی و نواحی داخلی شده و باعث خشکی زیاد و زراعت عموماً با مشکلات کم آبی روبرو شوند.

-نواحی کوهستانی و در اراضی مرتعی و جنگلی کشت دیم غلات و خصوصا گندم کشت می شود که اکثرا به صورت نسبی در قطعات کوچک و صرفا به منظور خودکفایی انجام می گیرد و این کشت کم هزینه وسیله ای برای تثبیت مالکیت شخصی بر اراضی مرتعی نیز محسوب می شود .

-بعلت وجود تنوع و تضاد آب و هوایی در ایران ، در نواحی کوهستانی قلمرو چرای دام کوچ نشینان در فصل گرم سال (یایلاق یا سردسیر) خواهد بود.

-توجه بیشتر به محیط فیزیکی مناطق کوهستانی
یعنی تاثیرات چند جانبه شیب و ارتفاع و ناهمواریها
ودسترسی دشوار حمل و نقل ، خاک کم عمق ، ریزش
کوه، زلزله و.....

- توجه به اهمیت سلامت کوهستان در سلامت و حفظ
محیط اکولوژیکی کشور و بخصوص منابع آب و جلوگیری از
تغییرات اقلیمی.

-توجه به ماهیت خاص نظامها ی بهره برداری از منابع
طبیعی جنگل ومرتع ساکنان منطقه .

سرزمینهای هموار ایران و ارتباط آن با اقتصاد کشاورزی :

-قسمت اعظم نواحی شمالی، مرکزی و جنوبی کشور ایران راجلگه ها و بیابانها تشکیل می دهند که مهمترین آنها جلگه پست و ساحلی دریای خزر (ماندران) جلگه خوزستان،سواحل جنوبی ، بیابانها و کویرهای مرکزی ایران می باشند.

-جلگه های پست و ساحلی جنوبی دریای خزر شامل سه استان گیلان و مازندران و گلستان و

بطول ۷۰۰ کیلومتر و عرض متوسط ۲۵ تا ۳۵ کیلومتر دارای آب و هوای خزری (گرم و مرطوب در تابستان و معتدل و مرطوب در زمستان) بوده و تعداد زیادی از رودهای کوچک و بزرگ دائمی در آن جریان داشته که طولانی ترین آن سفید رود می باشد.

شرایط طبیعی اقلیمی مناسب و خاک حاصلخیز و آب فراوان در این ناحیه باعث کشت منمرکز انواع محصولات کشاورزی نظیر: برنج، چای، مرکبات، توتون، پنبه، ذرت، زیتون، و انواع صیفی جات و سبزیجات و... را فراهم نماید.

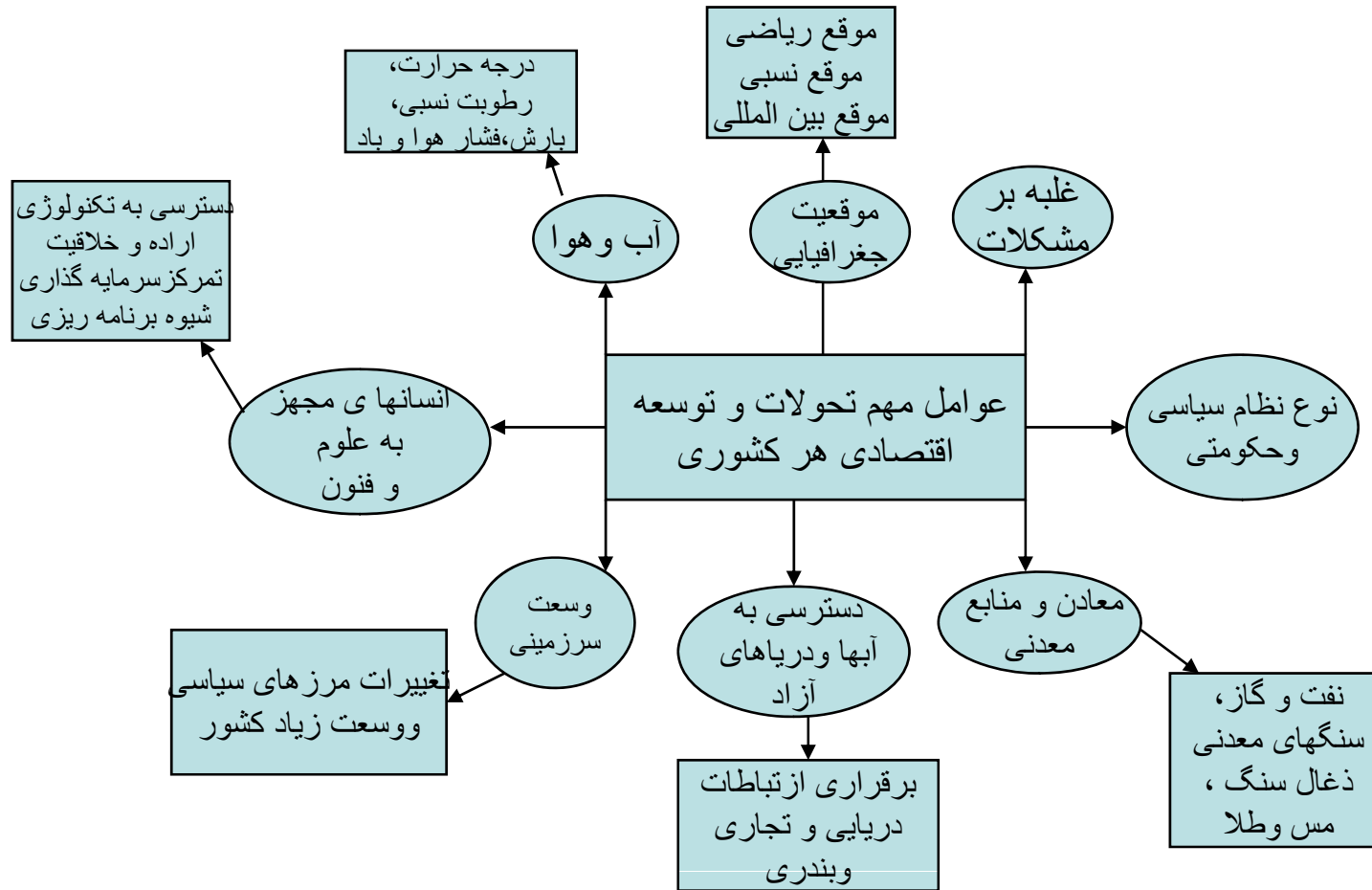
بیشترین صنایع کارخانه ای ناحیه از مواد کشاورزی تغذیه نموده و شامل: بافندگی، برنج کوبی، چای سازی، کنسرو و کمپوت و روغن کشی می باشند. حریر بافی و بافت ابریشم، کارهای چوبی، ساخت مصنوعات حصیری و ماهگیری و ایجاد شهرکهای صنعتی و..... نیز جزو صنایع مهم منطقه بشمار می رود.

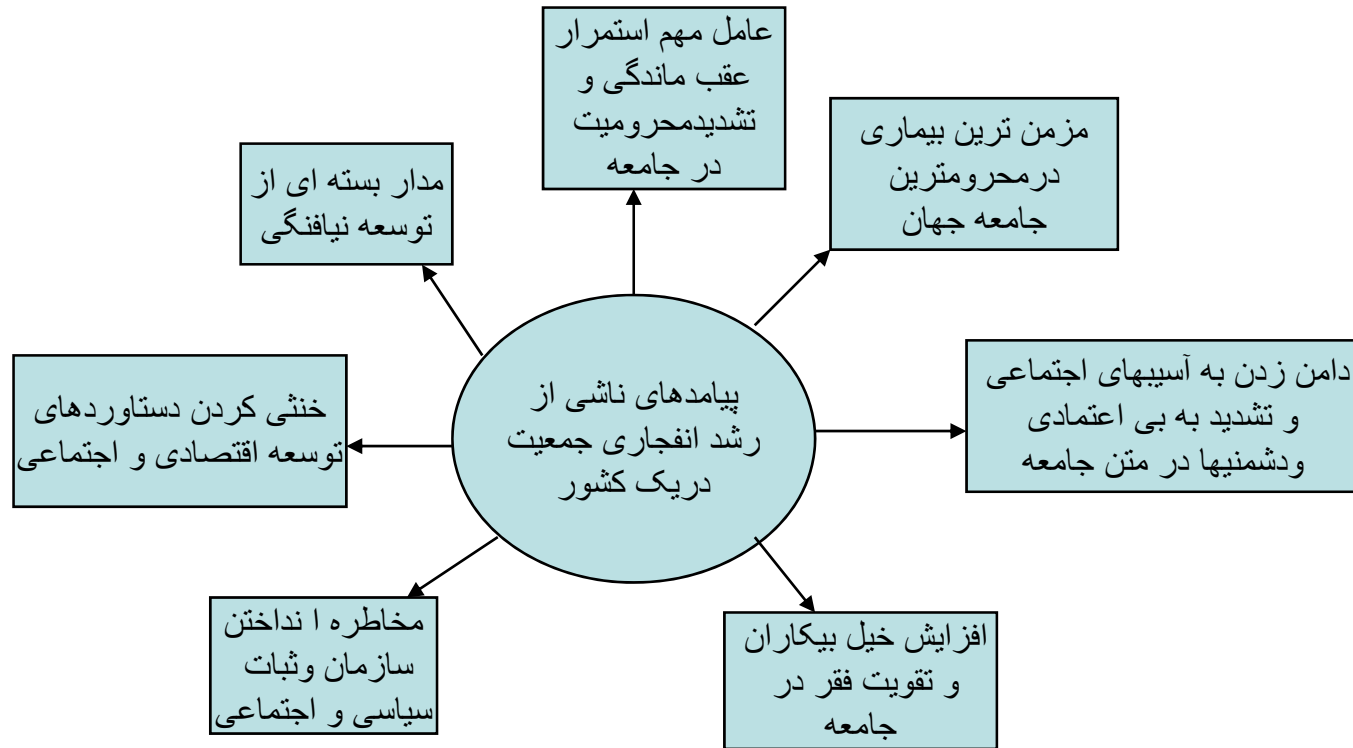
جلگہ جنوبی دریای خزر ۴ درصد مساحت و ۱۲ درصد کل جمعیت ایران را شامل شده و جمعیت در این ناحیه به تبعیت از مساکن، پخش و پراکنده بوده و تعداد شهرها زیاد و فواصل آنها نزدیک می باشد. بیشتر این شهرها بصورت مراکز داد و ستد کالا یا ((بازار شهر)) بوده و فعالیت اغلب شهرها و مراکز صنعتی بر پایه تولیدات کشاورزی و موقعیت بندری استوار می باشد.

-جلگه خوزستان وزمینهای پست ساحلی
خلیج فارس بخاطر ذخائر عظیم نفت و گاز و
صنایع وابسته به آن مورد توجه قرار گرفته است
. از نظر طبیعی جلگه خوزستان بسیار وسیع
و جلگه رسوبی و بسیار حاصلخیز و استعداد خاک
و آب آن برای کشاورزی مناسب بوده و وابسته به
رود کارون و کرخه می باشد . محصولات عمده
خوزستان را غلات، چغندر قند، نیشکر، پنبه
و خرما و.... تشکیل میدهد.

-سواحل جنوبی ایران بر خلاف خوزستان
بعلت رودهای جاری شور و نمکی ، ، اقلیم
بسیار گرم و خشک ، بارندگی کمتر از ۲۰۰
میلیمتر و ...کشاورزی کمتر انجام گرفته و
در قسمتهای شمالیتر آن (مجاورت
ارتقاعات زاگرس) دارای آب شیرین برای
مصارف و آبیاری زمینها انواع محصولات
کشاورزی واز جمله : گندم ، جو، نیشکر
وسیزیجات و تا حدودی برنج نیز کشت
می شوند.

-نواحی پست حوضه های بیابانی و کویری مرکزی و نیمه شرقی کشور בעلت خشکی و تبخیر و تعرق زیاد، درجه حرارت بالا ، ریزش سالیانه بارندگی کم (۳ تا ۱۵ سانتی متر) و کمی آب شیرین و نبود زمینهای حاصلخیز و ... باعث عدم رشد پوشش گیاهی و کشاورزی و دامداری در این منطقه شده و جمعیت بی نهایت پراکنده بوده و شهرها در حاشیه این مناطق با زمینهای مرتفع نظیر: کاشان، یزد، کرمان، زاهدان و... بنا گردیده اند.

جدول شماره ۳-۱- وضعیت جمعیت در سالهای متفاوت و درصد سکونت و تراکم جمعیت

تراکم جمعیت		سکونت در		تعداد جمعیت (میلیون نفر)	توضیحات سال
تراکم حیاتی یا بیولوژیکی نفر در هر هکتار کشاورزی	نسبی یا حسابی نفر در هز کیلومتر مربع	نقاط روستایی به درصد	نقاط شهری به درصد		
۶/۱	۵/۱۱	۷۰	۳۰	۹/۱۸	۱۳۳۵
		۶۶	۳۴	۷/۲۵	۱۳۴۵
۲	۴/۲۰	۵۳	۴۷	۷/۳۳	۱۳۵۵
۸/۲	۳۰	۴۶	۵۴	۴/۴۹	۱۳۶۵
۲/۳	۸/۳۳	۴۳	۵۷	۸/۵۵	۱۳۷۰

پدیده های ناشی از نتایج بالابودن
میزان رشد جمعیت در کشور ایران

رشد انفجاری شهرها
و شهرنشینی

-مهاجرت وسیع جمعیت از روستا به
شهرها -افزایش تعداد شهرها
-توسعه سطح محدوده شهرها
-مشکل تامین مسکن و خدمات شهری

کم شدن تولیدکنندگان
و افزایش مصرف کنندگان
مواد غذایی جمعیت

جوان گرایی
جمعیت

-تغییر ناموزون ترکیب جمعیت
-فراهم نمودن اشتغال زیاد
-افزایش نیاز به سرمایه گذاری
خدماتی و آموزشی

افزایش جمعیت کشور = <افزایش تقاضا برای مواد غذایی = <الگوی توزیع در آمد در کشور = <
نیاز به تولیدات کشاورزی = <افزایش سرمایه گذاری در بخش کشاورزی و صنایع غذایی و
تبدیلی و...>

-از مجموع ۱۲۱۸۱۴۷ هکتار اراضی زیر کشت محصولات
سالانه کشور در سال ۱۳۷۰ ه.ش بیش از ۵۳ درصد را اراضی
دیمی با عملکرد تولید کم تشکیل می دهد. با توجه به میزان
عملکرد محصولات زراعی بیش از ۶۸ درصد از اراضی زیر کشت
کشور به تولید گندم و جو اختصاص دارد.

-نرخ رشد بخش کشاورزی برنامه اول توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی کشور برابر با $6/5$ درصد؛ حدود 2 برابر نرخ رشد جمعیت (با احتساب نرخ رشد $8/2$ درصد) بوده است این رشد مثبت و مستمر بخش کشاورزی گرچه تامین بخشی از کسری مواد غذایی مورد نیاز و افزایش نرخ خود کفایی و به عکس کاهش نرخ وابستگی محصولات اساسی به خارج از کشور خواهد شد.

توزیع، تراکم، پراکندگی جمعیت کشور:

الف) سرزمینهای متراکم از جمعیت:

۱- جلگه های سواحل شمالی (بین کوههای البرز و دریای خزر)

۲- حوضه شمالغرب (آذربایجان)

۳- نیمه شمالی زاگرس (بین سنندج تا اصفهان)

ب) سرزمینهای با جمعیت پراکنده

۱- دشت لوت و دشت کویر

۲- ۱۷ درصد مساحت و کمتر از یک درصد جمعیت کشور

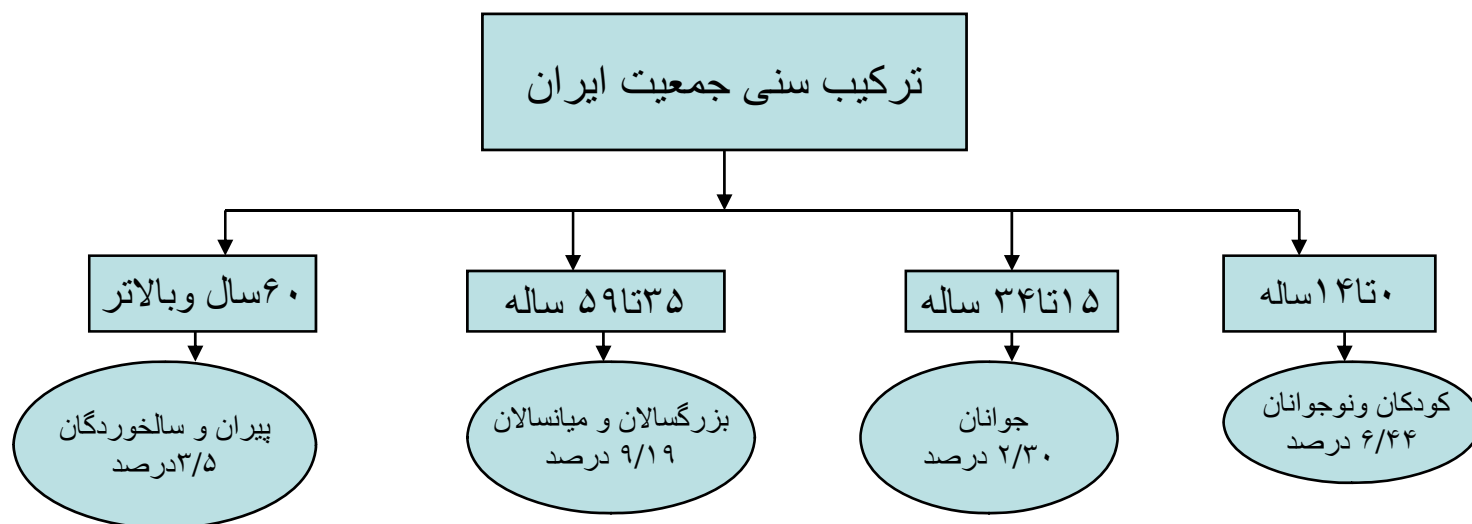
ج) سرزمینهای با جمعیت متعادل:

۱- جلگه خوزستان

۲- استان فارس

۳- شمالشرق خراسان

۴- سرزمینهای بین البرز و زاگرس

نزدیک به ۵۰ درصد جمعیت ایران کمتر از ۱۸ سال سن دارند.

ساختمان شغلی و فعالین اقتصادی
جمعیت ایران

بالاتر از ۱۰ سال

کمتر از ۱۰ سال

غیر فعال اقتصادی

فعال از نظر اقتصادی

-خانه داران و محصلین
-پیران و عاجزین از کار

تمام کسانی که هفته ای که
حداقل ۸ ساعت کار
عملی انجام داده
و در قبال آن مزد دریافت
بکنند، و نیز کسانی که بیکار و
جستجوی کار باشند.

شاغلین

بیکار

ترکیب ساختمانی و سکونتگاه
جمعیت ایران

کوچ نشین یا
گروه های ایلی

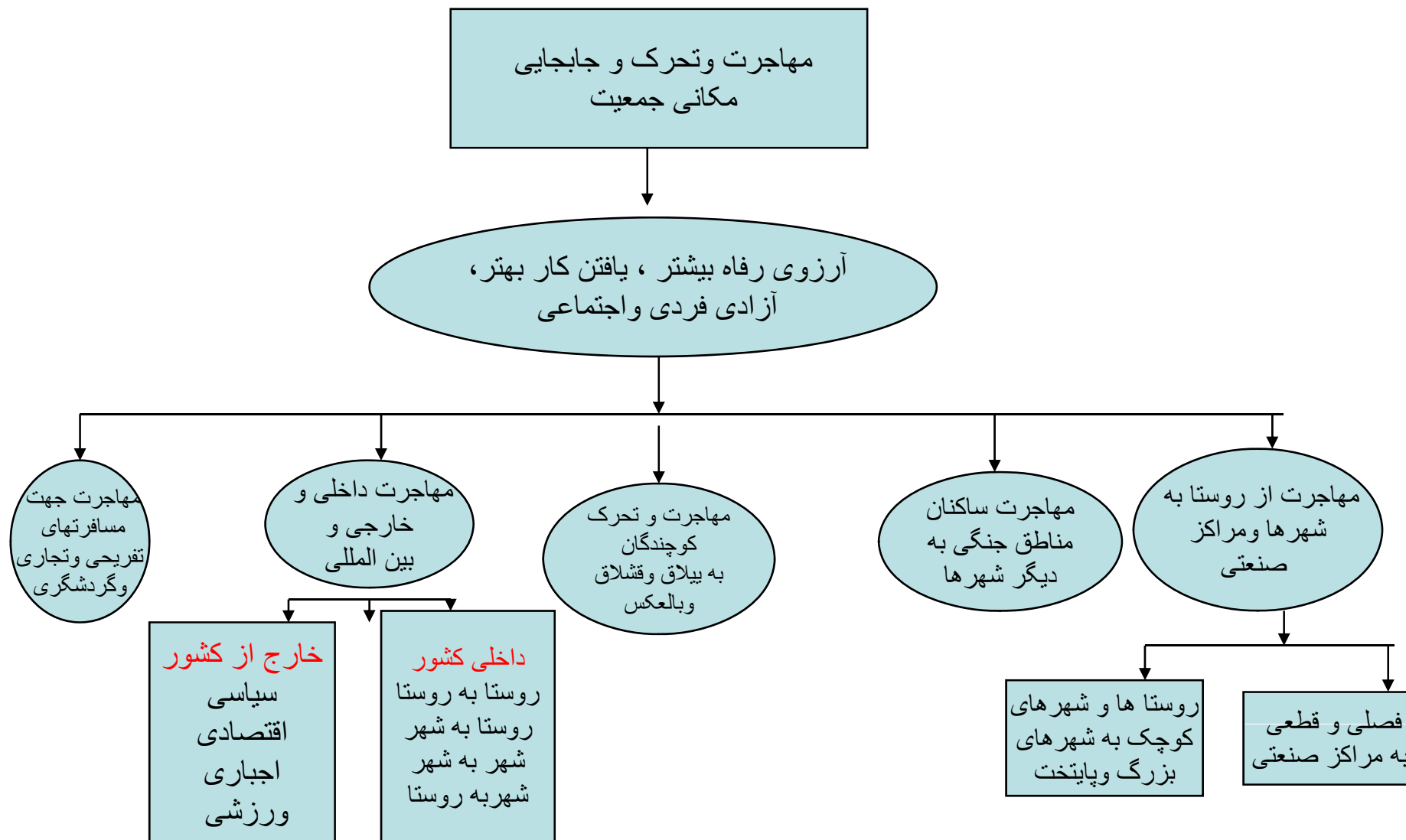
-کوچندگی و کوچرو
-کوچ عمودی و افقی
-به بیلاق و قشلاق میروند
-۲ درصد جمعیت کشور

روستا نشینی

-کوچکترین مرکز تجمع انسانی کشور
-نقاطی که کمتر از ۱۰۰ هزار نفر جمعیت دارند
-نیمی از روستاها جمعیتی کمتر از ۱۰۰ نفر دارند
-اکثریت جمعیت روستایی به کار کشاورزی و
-دامپروری وزیر بخشهای آن می پردازند
--سال ۷۵ه.ش ۳۶ درصد روستا نشین

شهر نشینی

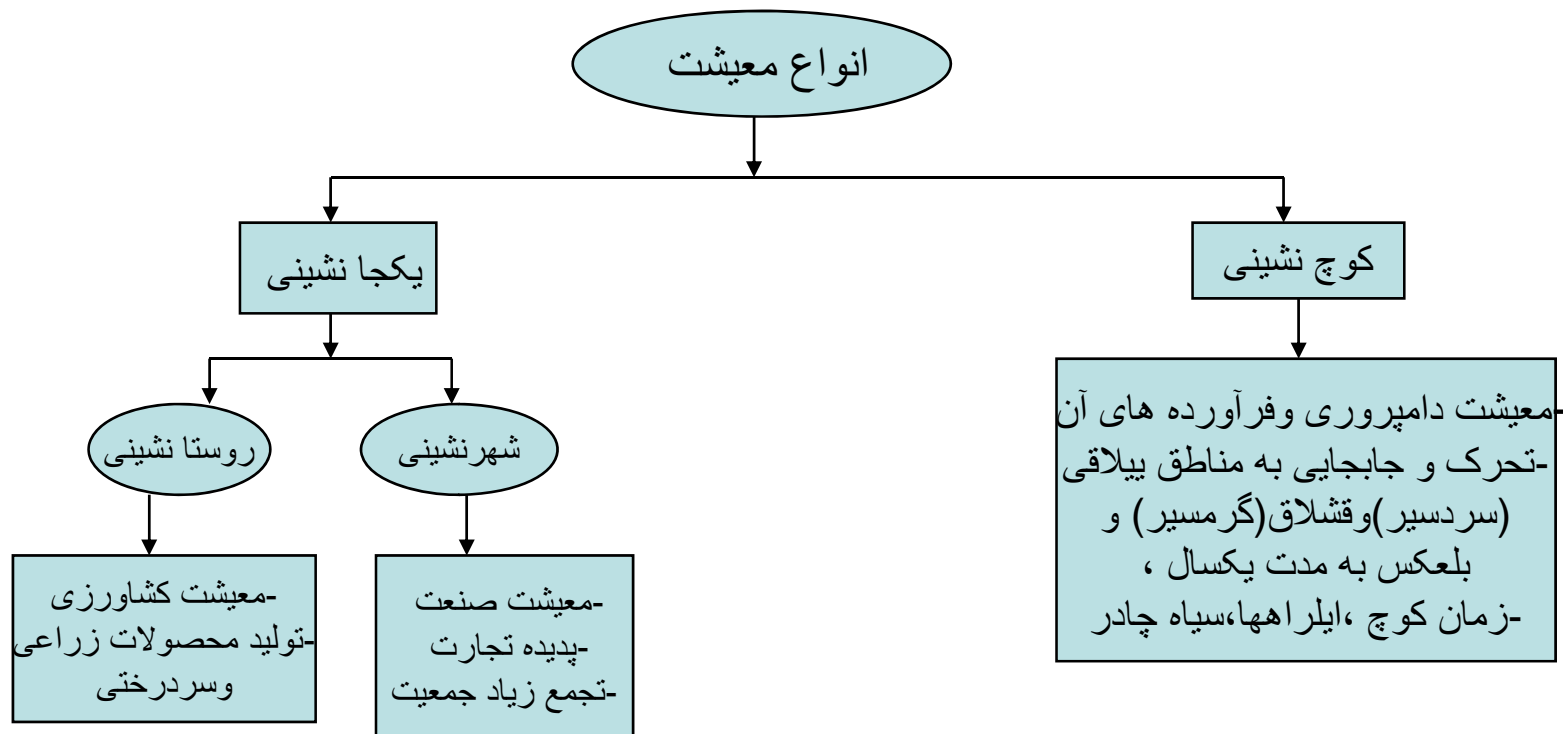
نخستین شهرهای مهم شامل
شوش ، ری، هگمتانه،
تخت جمشید، به نقاطی
که بیش از ۱۰ هزار نفر جمعیت
دارد -در سال ۶۵
حدود ۵/۵۴ درصد شهرنشین
-سال ۷۴ ه.ش ۶۲ درصد شهر
نشین

زندگی و نوع معیشت جمعیت در ایران

معیشت عبارتست از مجموعه اعمال و عاداتهایی که جوامع بشری بوسیله آن از طریق منابع طبیعی، به کمک استعداد خود نیازهای مادی خویش را تامین می کنند.

- در گذشته ارکان اصلی معیشت مردم ایران را کشاورزی و دامپروری و صنایع دستی شهری و روستایی تشکیل می داد، رفته رفته صنایع استخراجی و ماشینی جدید به آن افزوده شده است.

محل قلمرو ییلاقی (سردسیر) و قشلاقی (گرمسیر) برخی از ایلات ایران

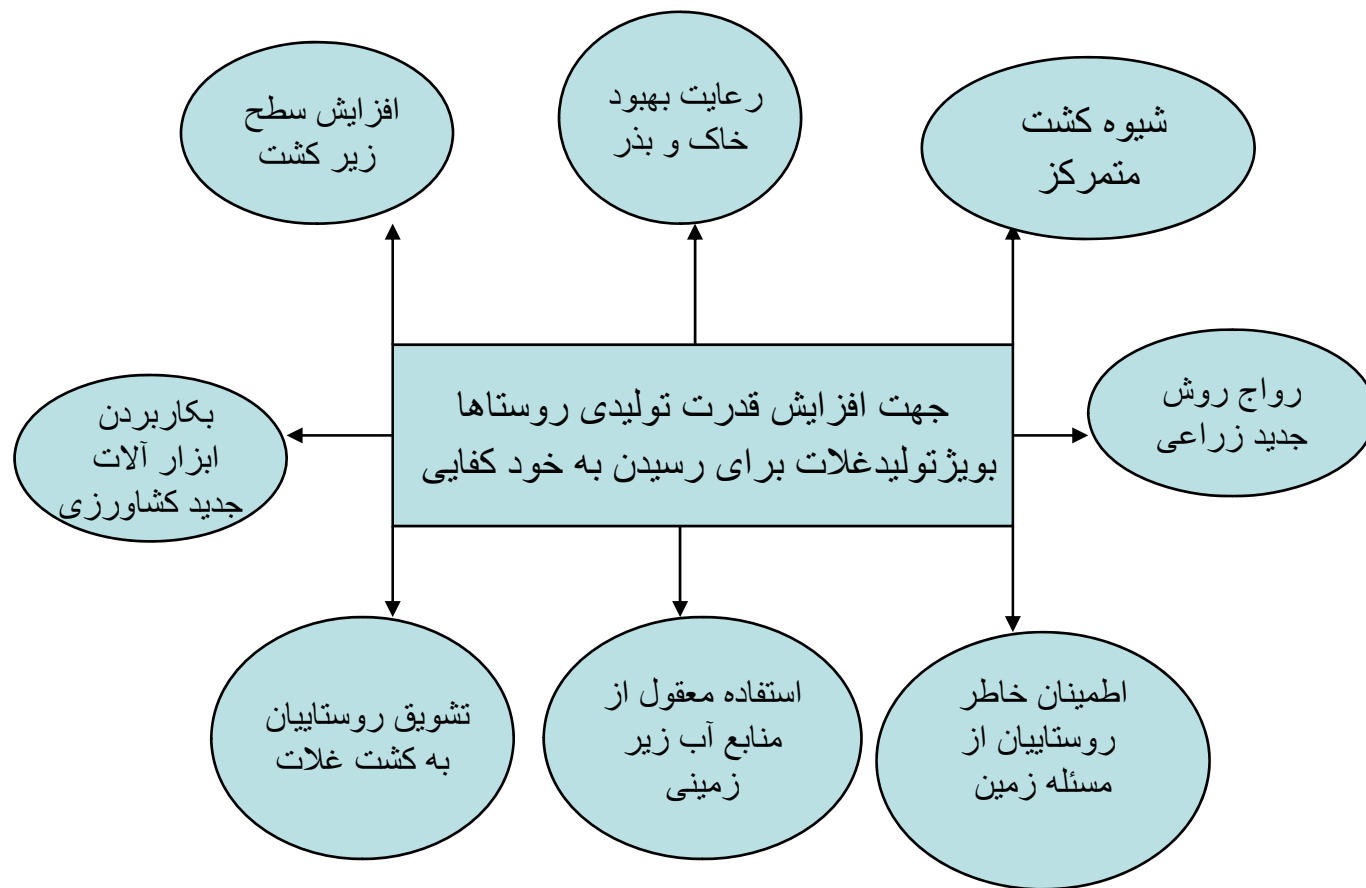
نام ایل یا عشایر	قلمرو سردسیر (بیلاق)	قلمرو قشلاق (گرمسیر)
ایل شتون (شاهسون)	دامنه های سبلان	دشت مغان
بختیاری	ارتفاعات چهار محال و بختیاری	مناطق شمالی جلگه خوزستان
قشقایی	دامنه های شرقی دنا	جلگه های جنوب فارس
بویر احمد	ارتفاعات شمالی کهکیلویه	مناطق از ممسنی و کهکیلویه جنوبی
ایلات لرستان	دامنه های کبیر کوه	لرستان جنوبی و شمالی خوزستان

بحث تکمیلی این معیشت در دروس جغرافیای کوچ نشینی و اقتصاد کوچ نشینان ایران بیان شده است.

زندگی و نوع معیشت جمعیت روستایی ایران:

-روستا یا ده کوچکترین مرکز تجمع و حیات انسانی در کشور بوده و ظهور یا پیدایش آن منابع آب (چشمه، رودخانه، قنات، چاه و...) و موفقیت‌های جغرافیایی (دشت، کوهپایه، میانکوه و...) می باشد.

معیشت عمده روستاییان ایران از راه کشت زمین و بویژغلات، صیفی کاری، باغداری و دامداری و صنایع دستی، صید و شکار و پرورش زنبور عسل و کرم ابریشم و... می باشد.

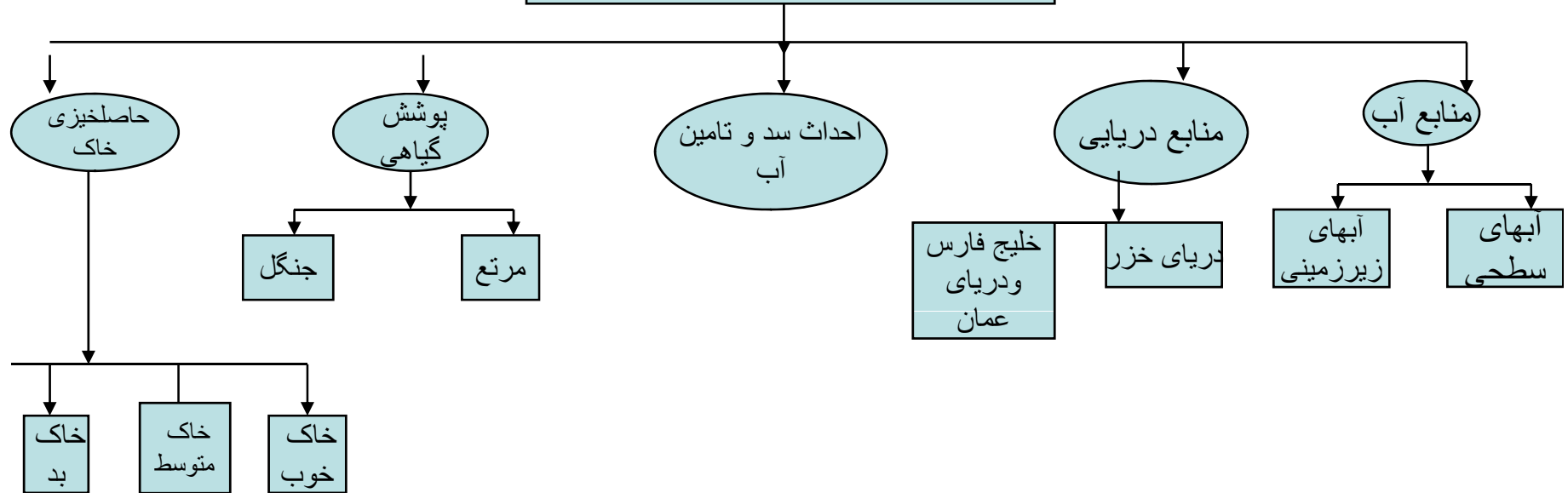
زندگی و نوع معیشت جمعیت شهری ایران:

- شهرها به فعالیتهای غیر زراعی مشغول بوده و جایی را که شهر داری وجود داشته باشد.

بیشتر معیشت در شهرها در درجه اول از راه حرفه های صنعتی و تولیدی، وسپس در امور اداری و خدمات ، بالاخره از راه بازرگانی و حمل و نقل تامین می شوند.

- یک شهر نقش کارکردی خاصی دارد نظیر: اداری ، نظامی ، مذهبی، مرکزیت سیاسی، مرکزیت مالی و اقتصادی ، مرکزیت دانشگاهی و یا استقرار وتاسیسات صنعتی و.... می باشد.

منابع طبیعی ایران و ارتباط آن
با اقتصاد کشاورزی

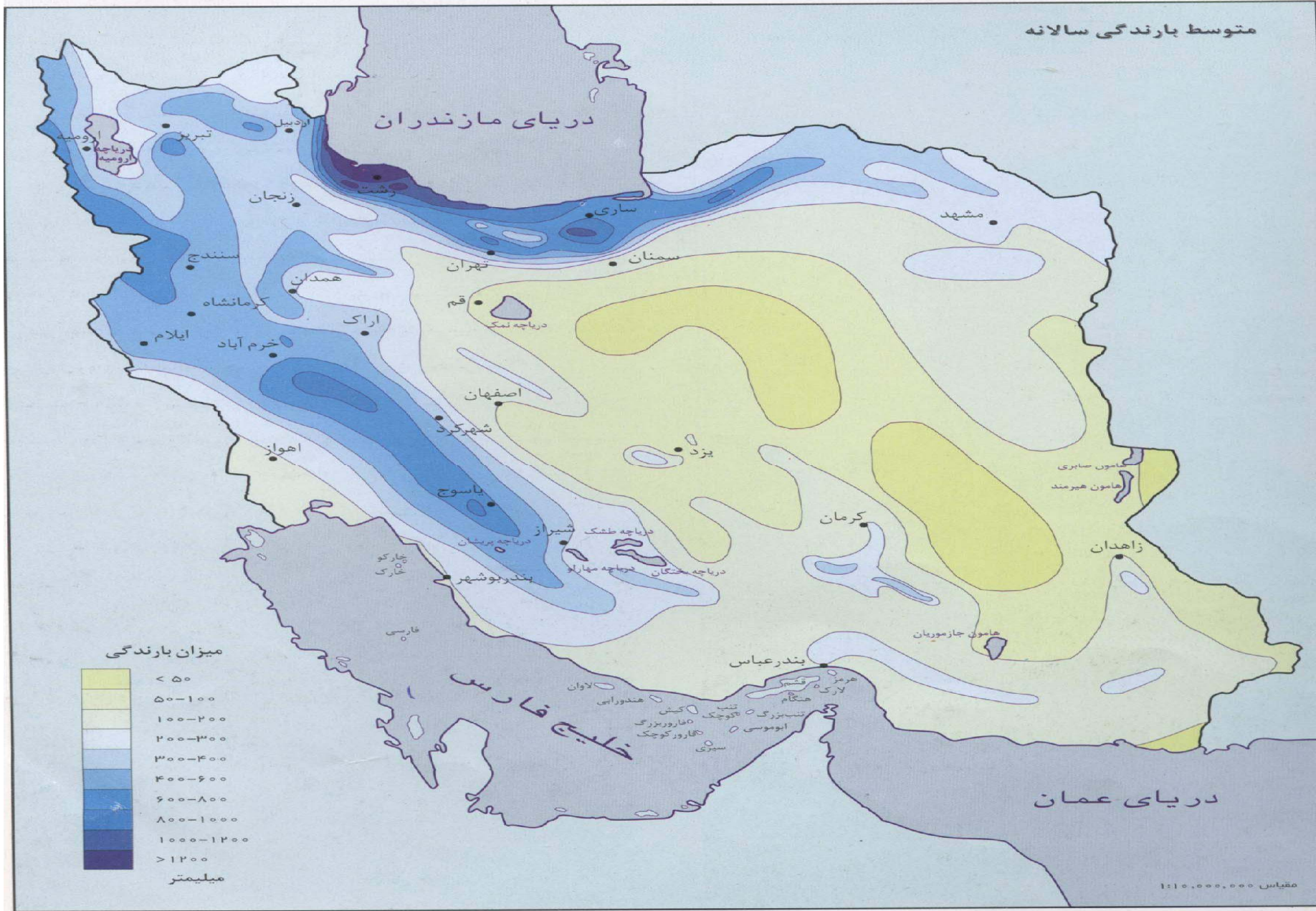

منابع آب کشور و اثرات آن بر اقتصاد کشاورزی ایران:

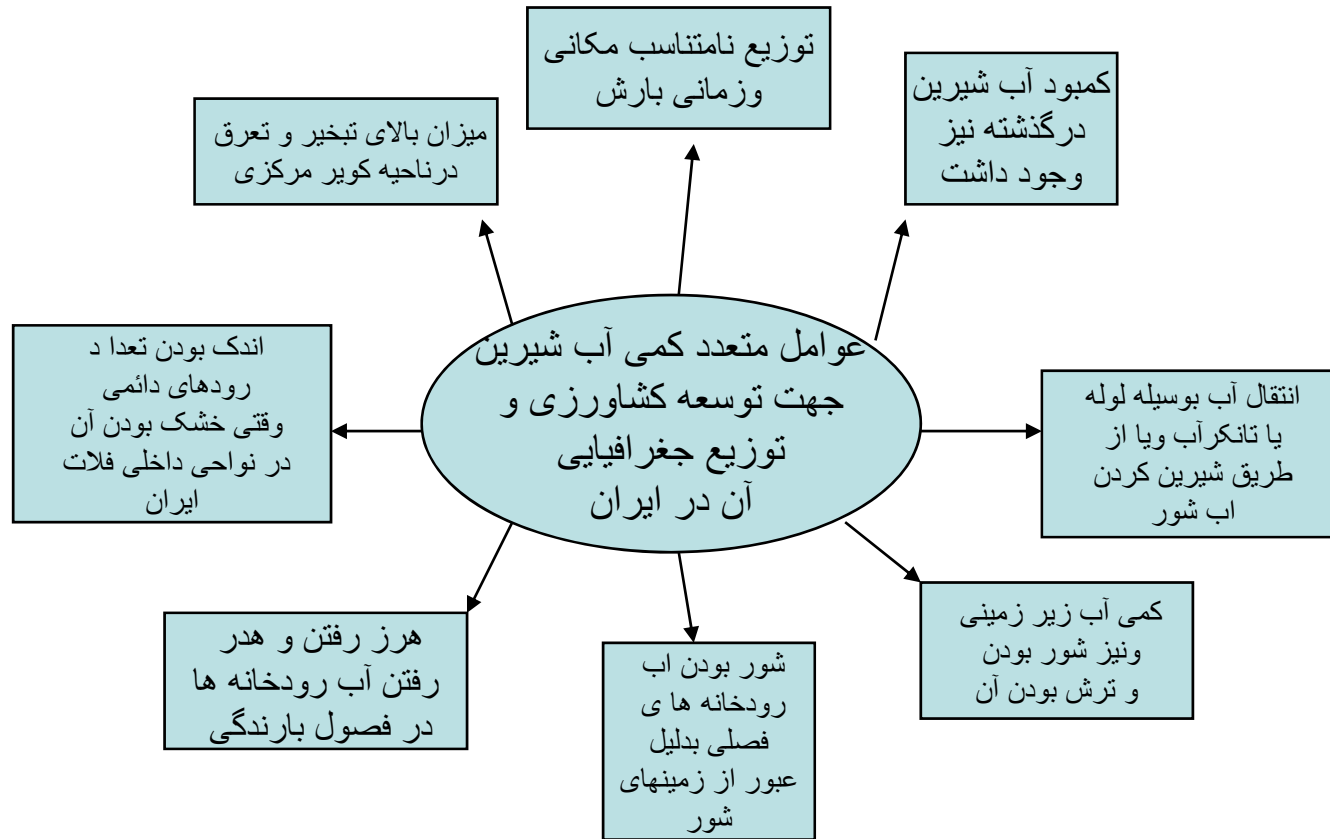
ایران در جنوب‌غربی آسیا و جنوب منطقه معتدله شمالی کره زمین جزء مناطق خشک جهان قرار گرفته است و میزان متوسط بارندگی سالانه آن بین ۲۵۰ تا ۳۰۰ میلیمتر و کمتر از ۳/۱ متوسط باران سالانه کره زمین می باشد.

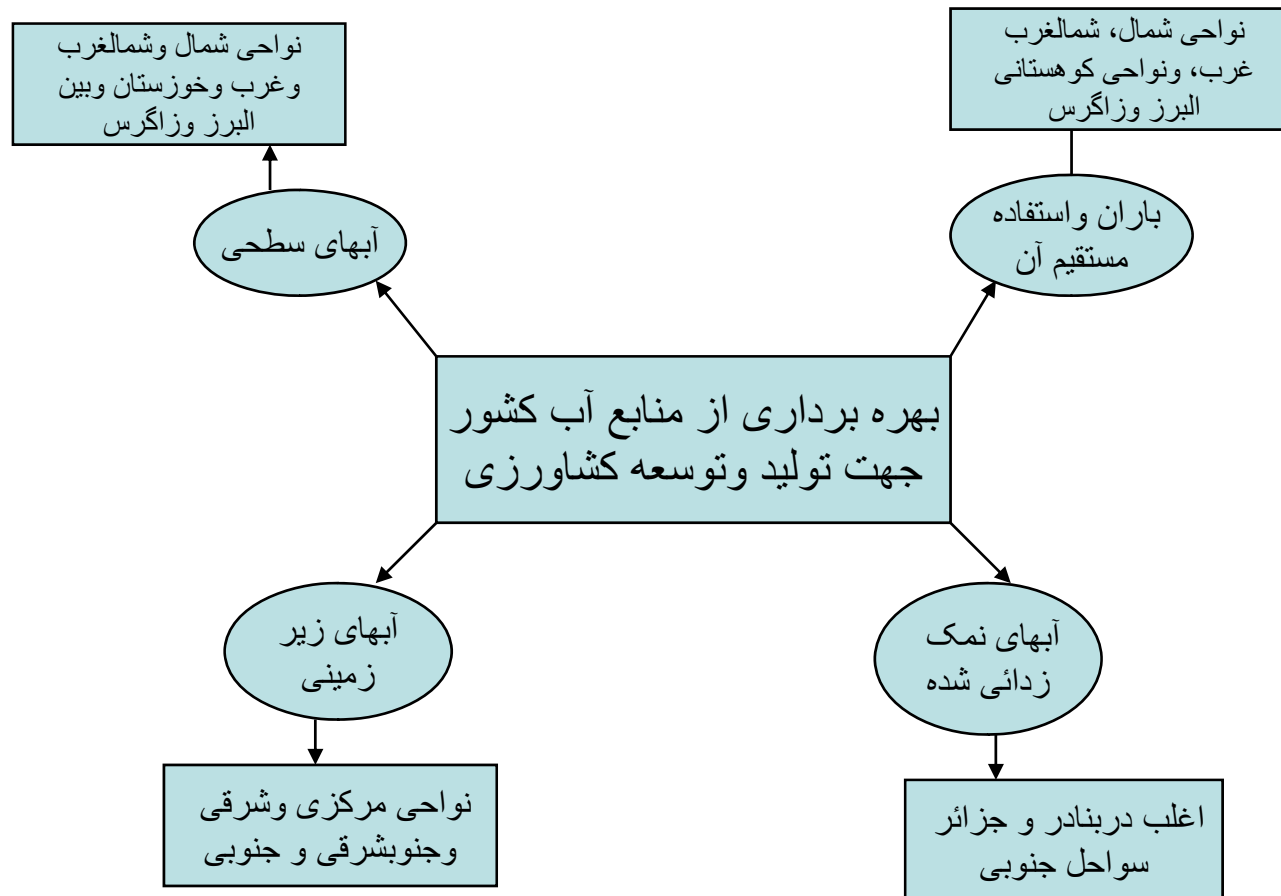
ناحیه شمال ایران (گیلان) با ۲۰۰۰ میلیمتر بارندگی و دشت لوت با چند میلیمتر بارندگی در سال به ترتیب پر بارانترین و کم باران ترین مناطق کشور هستند.

متوسط بارندگی سالانه

-علاوه بر موارد فوق ، شرایط اقلیمی ، فاصله از دریا و آبهای آزاد ، پستی و بلندی ها و ارتفاعات و ... از عوامل دیگر در محدودیت منابع آب کشور توزیع جغرافیایی نامتناسب بارش ، علاوه بر کمبود نسبی بارندگی ، تبخیر آن در کویر مرکزی ، توزیع جریان آب در مناطق مختلف ، توزیع نامتناسب زمانی بارش که بیشترین بارندگی در مساحت کم کشور و بیشتر در فصولی است که هنگام کشت نیست .

ویژگیهای رودهای ایران برای مصارف کشاورزی و شرب:

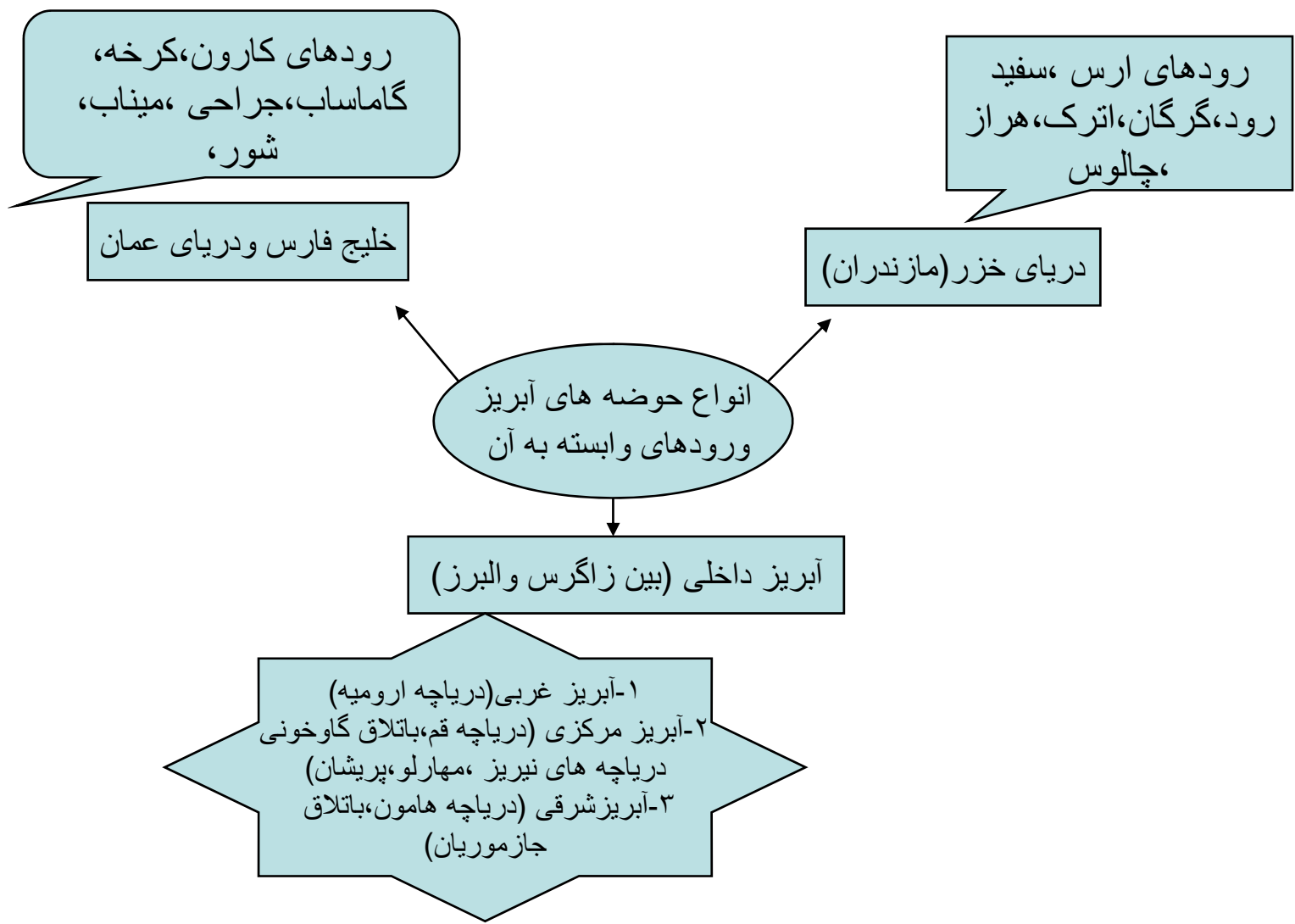
با توجه به وسیع بودن شبکه رودهای کشور ، بعلت بارندگی کم اکثر آنها و بویژه در ناحیه مرکزی و جنوبی ، مدتی ازسال خشک شده و فقط در فصل بهار پر آب می شوند.

-رودهای دائمی و پرآب ایران از کوههای شمالی البرز و کوههای زاگرس سرچشمه گرفته و بترتیب به دریای خزر (مازندران) و خلیج فارس می ریزند.

-بعضی از رودخانه های مرکزی ایران از زمینهای نمکزار
و شور عبور کرده و برای کشاورزی مناسب نیستند ، برخی دیگر
در زمینهای قابل نفوذ فرورفته و باتلاقها و مردابها را بوجود
می آورند.

رودهای ایران از حیث جهت جریان به سه
دسته :

- ۱- رودهای دائمی و پر آب دامنه های شمالی البرز
- ۲- رودهای پر آب ارتفاعات زاگرس
- ۳- رودهای کم آب بین البرز و زاگرس

مشخصات مهمترین رودخانه های حوضه آبریز خلیج فارس و دریای عمان

نام رودخانه	سرچشمه اصلی	طول مسیر به کیلومتر	وسعت حوضه آبریز به کیلومتر مربع	ارزش اقتصادی	شعبات رود کوچک
۱- کارون	زرد کوه بختیاری	۸۹۰	-	پربترین و طولانی ترین رودخانه جلگه خوزستان، کشتیرانی ، احداث سد	آب قرنک و آب خرسان
۲- گاماسب (کرخه)	جنوب شهرستان نهاوند	۸۳۰	-	جلگه لرستان و کرمانشاهان و خوزستان، احداث سد ، ماهیگیری	ملایر، تویسرکان، قره سو، سیمره
۳- جراحی	کوههای شرق خوزستان	۴۳۸	-	آبیاری زمینهای جلگه خوزستان ، ماهیگیری، احداث سد	زالال و مارون، شادگان
۴- شور و میناب	کوههای داراب	-	-	آب شیرین، آبیاری زمینها، ماهیگیری، آشامید نی	-

مشخصات دریاچه ارومیه، رودخانه های پیرامون و ارزش اقتصادی آن :

-دریاچه ارومیه گودال مستطیلی شکل در غرب فلات آذربایجان با جهت شمالی-جنوبی باعث جذب آبهای جاری پیرامون می شود. این دریاچه در ارتفاع ۱۲۷۵ متری از سطح آبهای آزاد قرار گرفته و وسعت آن ۴۸۴۸ کیلومتر مربع است .

- آب دریاچه ارومیه بسیار شور و تلخ و املاح آن در حدود ۲۶ درصد است. در وسط دریاچه حدود ۵۶ جزیره کوچک و بزرگ وجود داشته که معروف ترین آن ((جزیره اسلیمی)) می باشد

-چشمه های آب معدنی گوگردی و گازدار قلیایی و نمکی در ارتفاعات پیرامون دریاچه وجود دارد که مصرف بهداشتی و درمانی دارد.

خط کشتیرانی بین سواحل و بنادر دریاچه واز جمله شرفخانه و گلخانه دایر است. نوسان سطح آب دریاچه در فصول مختلف سال کم و زیاد می شود.

وسعت حوضه دریاچه ارومیه حدود ۵۰۰۰۰ کیلومتر مربع و همچنین مرطوبترین حوضه آبریز داخلی ایران (وجود رودخانه های فراوان) می باشد.

مشخصات مهمترین رودخانه های حوضه آبریز دریاچه ارومیه

بهره وری اقتصادی	کیفیت آب	طول مسیر به کیلومتر	سرچشمه اصلی	نام رودخانه
مصارف اندک کشاورزی، عبور از زمینها ی نمکی و شور	شور و تلخ	۲۶۵	دامنه جنوبی کوه سبلان	تلخه رود (آجی چای)
جلگه وسیع آبرفتی ، احداث سد، پرورش ماهی	آب شیرین	۲۴۰	چهل چشمه کردستان	زرینه رود
جلگه وسیع آبرفتی، عبور از شهر میاندوآب، پرورش ماهی	آب شیرین		کوههای سقز و بانه	سیمینه رود

مشخصات حوضه های آبریز مرکزی ایران و رودخانه های پیرامون

نام حوضه آبریز	وسعت دریاچه به کیلومتر مربع	موقعیت جغرافیایی حوضه	کیفیت آب	رودهای مهم پیرامون	بهره وری اقتصادی و سایر
دریاچه قم (نمک)	۲۴۰۰	جنوبشرق قم	شور	کرج، قم رود، جاجرود، شور	برداشت نمک، حاصلخیزی خاک، میزان آب در فصول مختلف متفاوت است
باتلاق گاو خونی	۳۰	جنوبشرقی اصفهان	شور	زاینده رود	زمینهای حاصلخیز پیرامون، تغییرات آب در فصول مختلف سال
دریاچه بختگان (نیریز)	-	شمال استهبان	شور	رود کر	حاصلخیزی زمینهای اطراف، تغییرات آب در فصول سال

-در استان فارس دریاچه آب شورمههارلووآب شیرین پریشان نیز وجود دارد.

مشخصات دریای خزر (مازندران) و بهره‌وری اقتصادی آن:

- دریای خزر (مازندران یا کاسپین) در شمال ایران، بزرگ‌ترین دریاچه روی زمین، بطول شمالی-جنوبی ۱۲۶۰ کیلومتر، عرض شرقی و غربی باریک‌ترین نقطه ۲۰۰ کیلومتر و پهن‌ترین نقطه ۵۵۰ کیلومتر، مساحت ۴۲۴۰۰۰ کیلومتر مربع، باقی مانده دریای قدیم تتیس می‌باشد.

- نام‌های دیگر آن دریای گیلان، گرگان، قزوین، طبرستان، دیلم، آبسکون، هیرکانی و کاسپین بوده و عمق آن در شمال ۱۵ متر و در جنوب حدود ۱۰۰۰ متر می‌رسد.

-آب این دریا شوروتلخ (کمتر از اقیانوسها) و حدود ۱۳ گرم در هزار نمک دارد. در دهانه رودخانه ولگا حدود ۲ گرم در هزار، کناره های شرقی و خلیج قره بغاز ۲۲۰ گرم در هزار می رسد.

-سطح آب دریای خزر پیوسته در حال تغییر بوده و نوسانهای آن تابع فشار هوا، تاثیر گرما و سرما در آب، نزولات جوی، تبخیر و تعرق، میزان آب ورودی سالیانه و عوامل زمین شناسی و..... می باشد.

-برای تغییرات سطح آب دریای خزر پدیده های
جغرافیایی نظیر جزیره ها، شبه جزیره ها، خلیج ها و تالابها
و... ایجاد شده اند به شرح زیر:

۱- شبه جزیره میانکاله = جنوب شرقی دریای خزر و بین دریا و
خلیج گرگان بعرض متوسط ۴ و طول ۶۵
کیلومتری باشد.

۲- خلیج گرگان = حدود ۴۰ کیلومتر وسعت، محل پرورش
ماهی و خاویار می باشد.

۳- مرداب و تالاب انزلی = حدود ۹۰ کیلومتر وسعت و
جنوب شهر بندر انزلی قرار دارد.

نوسانات سطح آب دریای خزر

الف) عوامل افزایشی :

۱- نزولات جوی و توزیع بارندگی
۲- آبهای ورودی رودخانه ها و
بخصوص رود ولگا، ارس،
سفید رود.

ب) عوامل کاهششی:

۱- تبخیر تعرق در فصل گرم سال
۲- نفوذ آب در طبقات زمین
۳- بستن کانال دن - ولگا

مشخصات سواحل و جزایر خلیج فارس و اثرات اقتصادی آن :

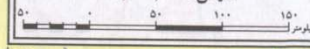
-خلیج فارس تنها راه دریای ایران با اقیانوسهای آزاد جهان و از نظر سوق الجیشی اهمیت زیادی دارد. زمینهای کرانه های شمالی خلیج فارس در هر سال حدود ۵۰ متر درآب دریا پیش روی دارد و از مقدار وسعت آنها کاسته می شود.

-آب وهوای منطقه خلیج فارس در فصل زمستان ملایم و تا اندازه ای مطبوع و در فصل تابستان گرم و در بعضی اوقات بسیار سوزان و آمیخته با رطوبت نسبی طاقت فرسا موسوم به شرجی می باشد.

- کم آبی یکی از مشکلات مهم کشورهای حوضه خلیج فارس بوده و جهت حل کم آبی با حفرچاه های عمیق ،ایجاد سد ولوله کشی آن ونیز شیرین کردن آب شور اقدام شده است .

نقشه عمومی خلیج فارس

مقیاس: ۱:۵۰,۰۰۰,۰۰۰

راهنما

	موزین المللی
	خط لوله نفت
	خط لوله گاز
	پایتخت
	شهرهای مهم
	سایر نقاط
	پالایشگاه
	بنادر صدور مواد نفتی
	مزارع نفت

-وسعت خلیج فارس حدود ۲۲۵۰۰۰ کیلومتر مربع وبوسیله تنگه هرمز به دریای عمان ارتباط دارد.طول آن ۹۰۰ کیلومتر وعرض آن بین ۵۶ تا ۲۸۸ کیلو متر متغیر می باشد.

- عمق خلیج فارس بطورمتوسط بین ۴۰ تا ۵۰ متر و ژرفترین نقطه آن در نقطه آن درتنگه هرمزبه ۱۰۰ متر می رسد.

- عمق معمولی در منطقه ساحلی بین ۱۸ تا ۲۰ متر بوده وسواحل خلیج فارس عموما مسطح هستند وجریانهای بزرگ رودخانه ای دجله وفرات وکارون بدان می ریزند.

آب و هوای منطقه خلیج فارس در فصل زمستان ملایم و تا اندازه ای مطبوع و در فصل تابستان گرم و در بعضی اوقات بسیار سوزان و آمیخته با رطوبت نسبی طاقت فرسا موسوم به شرجی می باشد .

کم آبی یکی از مشکلات مهم کشورهای حوضه خلیج فارس بوده و جهت حل کم آبی با حفر چاههای عمیق ، ایجاد سد ولوله کشی آن ونیز شیرین کردن آب شور اقدام شده است .

نواحی کوهستانی کشور گرچه برای
فعالیت‌های کشاورزی نامناسب است
، در صورت اعمال مدیریت صحیح در جهت
حفاظت و بهره برداری از پوشش گیاهی
، پتانسیل مناسبی برای فعالیت‌های دامداری
و دامپروری ، پتانسیل‌های تولید برق ، بهره
بترداری از معادن ، صنعت
، گردشگری (توریسم) ، ایجاد پارک ملی جهت
حفاظت از میراث طبیعی و فرهنگی و... از
اهمیت خاصی برخوردار است.

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه
- تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملاً رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com